

Еліза не знала, куди вони їдуть. Дівчинка вклякла на задньому сидінні і розглядала у вікно, як зменшується їхній будинок. Останніми тижнями з квартири зникало дедалі більше речей. Мама енергійно відчиняла шухляди і дверцята шаф і складала їхній вміст у коробки. Щодня кімнати порожнішали, й Елізі здавалося, що її голос у цих кімнатах відповідно гучнішав.

Кілька дітей, з якими вона іноді гралася, саме вилетіли зі свого ганку на тротуар. Еліза постукала у шибку і довго махала їхнім спінам, які в очах ставали дедалі меншими.

Вони проїхали вздовж своєї вулички, звернули на велику вулицю і, вкриті тінню високих будинків, шмигнули у потік ранкового транспорту, що захлинався на перехрестях. Еліза розглядала відображення їхнього маленького жовтого авта у магазинних вітринах. Воно їхало, щільно оточене іншими машинами, наче ланка одного великого ланцюга, що розпадався при наближенні до перехрестя та естакад, й автівки віялом розліталися на всі боки.

Бабуся Августа жила за якихось кілька кілометрів від міста у будинку, що раніше слугував складом припасів.

Старий склад, оточений горами і лісами, лежав поблизу невеликого села, де міста не було ні видно, ні чути.

Еліза здалеку впізнала скупчені біля узлісся будиночки, що визирали з-за пагорбів і поворотів, наче гралися з нею у хованки. Швидкісне, проте завжди порожнє шосе розтинала село навпіл. По його краях вишикувалися хати. Коли вони в'їжджали у село, Еліза помітила, як якийсь чоловік, спершися ліктями на підвіконня, голосно розмовляв із жінкою, котра поливала квіти при вікні у будинку навпроти. Гуркіт двигуна розполовинив їхні фрази. Чоловік і жінка на мить замовкли і подивилися вслід жовтому авто, поки на розі біля продуктової крамнички воно не звернуло у бічну вуличку.

Склад стояв трохи віддалік села, на узвишші. Будинок оточувала алея витких рослин. Еліза впізнала бабусю, яка курила у своїй зеленій альтанці, наче чекаючи на їхній приїзд. Дівчинка піднялася високими сходами і кинулася Августі в обійми. Бабуся притисла онуку до своїх грудей, що пахли вівсом і тютюновим димом. Якби її воля, Еліза ще довго простояла б так, у бабусиних обіймах, якби не мама, яка вже зайшла до вітальні і нетерпляче їх кликала.

Августа завела онуку на кухню, дістала з шафки коробку печива і сказала чекати її тут. Жуючи масляний кекс, Еліза стояла на кухні і розглядала садок через віконечко у дверях. Вона пригадувала, як колись бабуся повела її на грядки, і вони розмовляли про квіти, наче про спільних друзів. Бабуся називала їй кожен квітку, а Еліза відповідала, чи пасує ця назва до рослини. Більшість здавалися їй неправильними, і вона називала їх по-своєму: «Це не енотера, а жовтосвічка», — казала вона. Або «Декоративний мак — це гномова парасолька».

Але тепер квітки посхиляли свої голівки донизу, наче сонце зламало їм карк.

Бабуся Авґуста була теплою задимленою горою. Повітря у кімнаті завжди важіло синюватим туманом, який здіймався від її пінкової люльки і чіплявся за широкі спідниці. Авґуста постійно носила по кілька спідниць одну поверх іншої. Вона ходила по будинку, метляючись між усіх цих шарів тканини, немов у задимленому дзвоні, так, наче рано чи пізно і сама мала перетворитися на дим. Перетворитися, піднятися до стелі і розчинитись у повітрі. Бабуся ніколи не провітрювала, а коли мама намагалася відчинити вікно біля столу, на якому стояли і лежали книжки, чашки з-під кави, велика мушля і табакерки, бабуся виймала з рота люльку і з серцем гукала: «Ану не руш квартирки!» Вона вірила, що через прочинені шибки до неї може залетіти вітер і бозна-куди зав'язати дим разом з її душею. Не розуміючи, мати знижувала плечима й опускалася на стілець, хитаючи головою і тихо лаючись. Коли обидві сідали до столу і розмовляли, Еліза виходила у садок. Влітку вона збирала стиглі сливи, що падали з дерева. Підгнилі вона розламувала навпіл і розглядала, як мурашки торують шлях у темно-фіолетовому м'якуші. Еліза знала, що тримає в руці щось давно зіпсуте і гниле, проте не могла викинути сливу і, як заворожена, спостерігала за миготливим світиком усередині. Проте здебільшого вже через кілька хвилин мама й бабуся починали сваритися, мама рвучко хапала Елізу за руку, тягнула до машини і мчала геть. Дівчинка дивилася з вікна на бабусю, яка стояла в альтанці, вони махали одна одній руками і робили знаки, поки мама не звертала на першому ж повороті.

Еліза почула в себе за спиною збуджений мамин голос. Ну от, знову. Дівчинка, яка досі стояла на кухні і дивилась у садок, озирнулася. Через шпарину напівпрочинених дверей їй збоку було видно маму. Цього ранку та сіла до столу і, не вагаючись, відчинила вікно. Елізину валізу вона поставила посеред кімнати і засіла за нею, наче у шанці. Мама про щось умовляла бабусю, та мовчки сиділа у кріслі і курила. Здавалося, що слова, які мама збиралася вимовити, спочатку проступали на її обличчі, і з кожним словом, яке вона викрикувала до бабусі, її риси ставали дедалі більш рішучими і жорсткими. Потім вона крутнулася на підборах і вийшла. Еліза дивилася на маленькі круглі цятки, що zostалися на килимі від її каблуків. Коли бабуся зайшла у кухню, дівчинка почула, як захряснулися дверцята машини. Еліза мовчки застигла перед кухонним вікном, з надкушеним печивом у руці. Августа обійняла її ззаду, і її руки сповили дівчинку, наче два ремені безпеки.

На першому поверсі колишнього складу стояли поряд два подружні ліжка. Бабуся вже десять років спала сама, біля порожнього ліжка свого покійного чоловіка. Відколи він помер, вона щотижня вперто змінювала білизну на його ліжку. Тепер там спала Еліза. У перші тижні дівчинка часто не могла заснути. Вона прислухалася до жебоніння річки, яка текла неподалік; її плюскіт змішувався з важким сопінням Августини і потріскуванням дерев'яних сволоків над головою. Під час дощу річка гучнішала і витісняла тихі шерехи будинку. Еліза уявляла собі, що вода через вікно вривається до кімнати і вони з бабусею у п'ятні плавають у своїх човниках-ліжках. Зранку дівчинка прокидалася, заплутавшись у ковдрі. Іноді, щоб заснути, вона клала голову на бабусин живіт. Живіт був

м'який, і голові було дуже зручно. Вона щільно притулялася вухом до теплої поверхні і слухала дивовижні звуки. Там щось булькало і шипіло. Еліза вирішила, що у бабусі в животі хтось запускає феєрверки. Коли дівчинка заплющувала очі, їй марилися водоспади, дерево, що лускало у вогні, чи петарди. «Ти вибухаєш», — сказала вона якось бабусі, коли концерт у її животі лунав особливо голосно. Бабуся так сміялася, що Елізіна голова аж підстрибувала в неї на животі.

Із задньої частини альтанки було видно долину і річку, що, звиваючись, ховалася в лісі. На протилежному боці стрімко здіймалася до узгір'я полонина, на якій випасали худобу. Посеред плато стояло одне-єдине дерево. На захід від нього за густими ялиновими лісами стриміли у небо Сім Жеребців — могутній масив Ементальських Альп із семи велетенських скель, що посихлялися одна на одну. Елізі здавалося, що вони більше схожі на сім сірих голомозих голів без облич. Проте ввечері, коли сонце заходило за гори і кидало свої червоні промені на сірі скелі, на них раптом проступали тіні і червонясті контури. Світло вирізьблювало на поверхні скель обриси конячих голів. Разом масив створював щось на кшталт групи коней, що біжать клусом. Ясними погожими вечорами здавалося, що вони мчать до глядача і спускаються в долину. «Знову вони гарцюють», — казала в таких випадках Авґуста. Та варто було сонцю сховатися за Сімома Жеребцями, як барви враз блякли, тіні зникали, а скелі знову западали у свою гладеньку сіру нерухомість. Якийсь час ще можна було роздивитися їхні силуети, а потім і вони розчинялись у темряві.

Удень Еліза допомагала на городі, який бабуся влаштувала перед колишнім складом. Августа вирощувала помідори, квасолю і салат, і її руки поринали в землю, наче були її органічною частиною. Еліза полола бур'ян, вибирала з салату слимаків і заливала їх пивом. Зі змішаним відчуттям подиву й огиди вона спостерігала, як брунатні слизькі істоти блискавично розчинялись у пиві, танули, наче самі склалися з суцільної рідини, перетворювалися на калюжки. Перед тим як облити слимаків, вона нагиалася й уважно спостерігала, з якою натугою вони намагалися заповзти назад на рослини. Кожній своїй жертві дівчинка вигадувала ім'я: «Джиммі, ти робиш дурницю», — повчала вона. Або: «Мені дуже шкода, Франку, але тут тобі й смерть». Потім вона випростувалася і рівною впевненою цівкою виливала на слимаків пиво. Коли пляшка порожніла, Еліза сідала на камінь і втомлено розглядала плоди своєї праці.

Проте найбільше вона любила вибирати соняшникове насіння. Під кінець дня, налузавши його цілу миску, вона втішено віддавала її бабусі, немов подарунок.

А чого соняшники зветься соняшниками? — одного разу запитала вона Августу.

Бо вони жовті, як сонце.

Але ж сонце не висить на стеблі, а не росте із землі, — заперечила Еліза, чим страшенно розвеселила бабуся, аж та засміялася на всі свої пожовклі від тютюну зуби.

Сонце — це вогонь, негасимий вогонь, — пояснила вона. — А соняшники — то маленькі сонця, що попадали з неба на землю. Вони так довго летіли, що вистигли, і тепер намагаються коренями добути собі тепла із нутрощів землі.

Раз на тиждень бабуся пакувала рюкзак і будила Елізу раніше, ніж завжди. Вони виходили з хати у прохолодне ранкове повітря. Еліза мерщій збігала униз по схилу через високу, ще мокру від роси траву, що лоскотала її босі ноги. Вона чекала на Августу внизу, на старому дерев'яному мосту через річку; бабуся у своїх широких спідницях спускалася повільно. На тому боці річки вони сходили з дороги, піднімалися полониною і щоразу, коли озиралися назад, їхня домівка ставала дедалі меншою. Дорогою Еліза скубала квітки конюшини і висмоктувала сховані в них блискучі крапельки роси. Бабуся жувала щавель. Часом вони зустрічали сторожких звірів, козицю чи оленя, які завмирили на кілька секунд, мов заморожені, з панічно великими очима, а потім рвучко зривалися з місця і швидкими зигзагами летіли геть. На гребені гірського хребта вони зупинилися перепочити під кленом — єдиним деревом на цьому узгір'ї. Старе, розщеплене блискавкою дерево було улюбленим місцем Августи. Багато років тому громовиця випалила у стовбурі дірку, а вогонь майже вигриз його зсередини. Еліза залазила у чорний, обвуглений отвір, наче в печеру. Всередині пахло вологою деревиною, а ще там жила сила-силенна мурах. Вони спорудили біля дерева високий мурашник із попелу, кори і шматочків смоли. Бабуся сідала у вузькому затінку на корінь клена і набивала люльку. Звідси річка в долині здавалася тоненькою сіро-зеленою стрічкою, а колишній склад стояв самотою на своєму узвишші віддалік села, наче чужинець.

Того дня, коли налетіла гроза, спершу на небо набігли легкі хмарки — біле мереживо, крізь яке просвічувала яскрава блакить. Теплий вітерець ласкавою рукою ку-

Йовдив довге темне Елізине волосся. Супроводжувана Августиним сміхом, дівчинка скакала від однієї квітки конюшини до іншої, нахилилася до кожної і вдихала пахощі, аж їй памороки забивало. Та не встигли вони дійти до узвиштя, як налетів дощ, раптовий, з краплями завбільшки з горіх. Еліза помчала до клена, що простягав їй свою єдину досі живу гілку, наче руку. Його слабкі листочки тріпотіли на вітрі, схожі на пальці знервованої людини. Здавалося, гриміло зусібч, немов кругом у повітрі хтось розбивав на шматки великі важкі предмети. Еліза залізла у печеру в дереві, бабуся тримала над головою рюкзак, щоб захиститися від дощу. Налякана швидкістю і могутністю грози, дівчинка підтягнула коліна до підборіддя, скрутилася калачиком і спостерігала, як важкі краплі прибивають до землі траву і квіти. Щойно вона була з ними єдиним цілим, а тепер — кленова бранка. «Цей дощ — убивця», — сказала Еліза бабусі, яка сиділа перед деревом у своїх мокрих спідницях; побачивши, що дощ і не думає вщухати, а від Семи Жеребців у долину простягаються смуги густого туману, наче килим, повільно розгортаний невидимою рукою, бабуся з онукою вирішили більше не чекати і повертатися додому.

Наступного дня Августа злягла з кашлем, а Еліза метушилася в хаті і заварювала їй чай. Бабуся написала, що потрібно купити в магазині; то було вперше, коли Еліза сама пішла у село. Дощ не вщухав, вода потоком збігала вулицею, а дівчинка чалапала посеред нього у своїх гумових чобітках, прислухаючись до їхнього рипу і відчуюючи, як її одяг важчає від води.